

Predsednik Roosevelt gradi protifašistično fronto

Nova zunanja politika naperjena proti diktatorjem v Evropi in Aziji. Amerika se vrgla v oborožitveno tekmo, da se zaščiti pred možnostjo fašistične invazije. Hitlerjeve in Mussolinijeve poteze ogražajo Chamberlainovo mirovno politiko

Washington, D. C., 21. nov. — Predsednik Roosevelt se je odločil za boj proti diktatorskim diktatorjem v Evropi in Aziji. Ameriška zunanja politika je bila temeljito revidirana in njen cilj je obramba demokracije pred totalitarnimi in imperialističnimi napadi s strani nacije Nemčije, fašistične Italije in imperialistične Japonske.

Sovjetska Rusija ni vključena v skupini diktatorskih držav, ki po mnenju Rooseveltove administracije ogražajo demokracijo. Rooseveltove besede, ki jih je izrekel v Chicagu, ko je apeliral na demokracije, naj izolirajo agresivne države, so prešinile ves svet. Roosevelt je bil silno razočaran, ko ga je angleška vlada poslala na cedilu in sklenila prijateljski dogovor s fašistično Italijo in pozneje, na monarkov konferenci, kapitulirala pred Hitlerjem in izdala Češkoslova-

Zdaj se je Roosevelt vrnil v mednarodno arenno. Svojo opozicijo proti nacistični persekuciji je demonstriral z odpuščanjem poslanika H. R. Wilsona iz Berlina in ostro obsodbo brutalnosti Hitlerjevega režima. Je uverjen, da se bosta tudi Anglija in Francija, ki sta demokraciji iz demokratičnega tabora, uprli diktatorjem, ko ojačata svojo oboroženo silo.

Zdržene države so se vrgle v oborožitveno tekmo, da se zaščiti proti fašistični invaziji. Vlade in privatne ladjedelnice so zaposlene za gradnjo novih bojnih ladij. V prihodnjih dveh letih bodo zgradile čez 80 bojnih ladij, med temi šest dredišč, 60 rušilcev, 16 podmornic, šest križark in več podmornic. Samo za konstrukcijo bojnih ladij bo potrošena vsota \$2,800,000,000.

London, 21. nov. — Chamberlainova vlada stoji pred resno krizo, ker njena notranja in zunanja politika dobiva brce od vseh strani. Londonski krogi vidijo nevarnost izolacije Velike Britanije, ako ne bo Chamberlain revidiral svoje politike. Hitler in Mussolini sta s svojo taktiko povzročila veliko konfuzijo ne samo v Londonu, temveč tudi v Parizu. Naciji se hličejo Franciji, dočim na drugi strani napadajo Anglijo. Mussolini dela nasprotno, iz česar sklepajo, da je vse to v soglasju s sporazumom med diktatorjem.

Danes se bo v angleškem parlamentu pričela diskuzija glede židovskega problema. Ker se Chamberlain ne mara zameriti Berlinu, bo morda Samuel Hoare, minister za notranje zadeve, otvoril debato v imenu vlade.

Židovske organizacije pristikajo na Chamberlainovo vlado, naj dovoli 10,000 nemškim židom vstop v Palestino, Anglija pa naj sama sprejme tisoč židovskih otrok iz Nemčije. Da je Chamberlainov prestiž padel, kar je posledica njegovih kupčij z diktatorji, so pokazale volitve v zadnjem tednu, pri katerih so bili njegovi kandidati poraženi.

Organizirani ribiči zmagali v stavki

San Francisco, Cal. — Unija ribičev, članjena v CIO, je zmagala v stavki proti Northern

Kitajska reka zaprta tujim ladjam

Japonska kontrola zapadne strani Pacifika

Sanghaj, 21. nov. — Japonska je večeraj razveljavila svoj monopol nad plovo v kitajskih rekah. Militaristične avtoritete v Hankovu so informirale ameriške konzule kakor tudi diplomate drugih držav, da je reka Han, ki se steka v reko Jangtse in teče preko province Hupeh, zaprta tujim ladjam.

Ta akcija je povečala japonsko oboroženo okupacijo reke Jangtse in drugih kitajskih rek. "V interesu naših militarističnih operacij je ustavitev plovo bve vseh ladij razen japonskih," pravijo vojaške avtoritete v naznanilu.

Japonska ekonomska eksploatacija južne Kitajske je v razmahu. V Kanton, glavno mesto južne Kitajske, katerega so japonske čete okupirale pred nekaj tedni, je že dospelo veliko število japonskih trgovcev in industrijcev.

Japonski letalski navalni mesta v južni in centralni Kitajski se nadaljujejo. Bombe, ki so jih vrgli letalci, so razdejale več kitajskih vojaških skladišč in koncentracij.

Dva tisoč oseb je zgorelo v požaru, ki so ga zanetili Kitajci pred umikom iz Čangše, glavnega mesta province Hunan. Trije vojaški častniki so bili ustreljeni, ker so zanetili ogenj v tem mestu prezgodaj. Eksekucijo je odredil general Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske armade.

Kitajci so ustavili prodiranje japonski čet proti Čangši. Prve čete so se vedno oddaljone okrog 40 milj od mesta.

Tokio, 21. nov. — List Hoči piše, da vprašanje, ki ga je potisnil na površje ameriški protest proti diskriminaciji na Kitajskem, se ne tiče Kitajske, temveč končne dominacije zapadne strani Pacifika. "Odlučitev, kdo bo gospodar zapadnega Pacifika, bo kmalu padla in ta bo odgovor na vprašanje," piše list.

List dalje namiguje, da Amerika lahko pošilja proteste, toda dosega ne bo ničesar. Japonska bo vztrajala v svojih naporih, da dobi kontrolo nad zapadno stranjo Pacifičnega morja.

Angleški letalec aretiran v Rusiji

Moskva, 21. nov. — Bryan Grover, angleški inženir in letalec, je bil aretiran v Starici, sto milj od Moskve, ko je tam pristal po letu iz Stockholma. Spustiti se je moral na tla, ker mu je zmanjkalo gasolina. On je nameraval odvesti svojo in v Rusiji rojeno ženo, katero je poročil pred nekaj leti, ko je bil uposlen kot inženir v ruski oljni industriji. Sovjetske avtoritete niso hotele dati ženi dovoljenja, da bi šla za svojim možem v Anglijo, zato je Grover naredil obupen poskus, da jo odpelje z letalom, katero so oblasti zdaj zasegje.

Packing Co. Izvojevala je zvišanje plače pet centov na uro in podpis pogodbe.

Alaska ne mara židovskih beguncev

Mehika se jih tudi brani

Fairbanks, Alaska, 21. nov. — List Daily News-Miner piše, da je večina prebivalcev Alaske proti predlogu, da bi nemški židje dobili zavetje v tej deželi. Alaske ne potrebuje židovskih trgovcev, temveč hoče rudarje, ribiče in druge, ki bi pomagali pri razvoju in izkoriščanju naravnega bogastva. Skandinavci in drugi severni tipi so dobrodošli v Alaske, ne pa židje.

Mexicali, Mehika, 21. nov. — Rodolfo S. Taboada, guverner severnega teritorija Spodnje Californije, je označil načrt grupe ameriških židov glede ustanovitve židovske kolonije v njegovi državi za "fantastične sanje". Dejal, da mehška vlada ne bo dala v najem ali prodala nobenega teritorija židom.

Italijanski židje izgubili službe

Rim, 21. nov. — Okrog 15,000 židov je bilo v zadnjih dneh odpuščenih iz državne službe in v industrijah. Vrhovni fašistični svet je uveljavil serijo dekretov proti židom in prepovedal poroke med "arijskimi" Italijani in židi. Noben žid ne more dobiti državne službe in židovske aktivnosti v narodnem življenju so bile draistično omejene.

Kompanija mora uposliti železničarje

Omaha, Neb. — Omaha & Council Bluff Railway Co. mora vrniti delo 240 cestnim železničarjem, katere je vrgla na cesto po izjalovljeni stavki v preteklem letu. Tako je odločil federalni delavski odbor, ki je vodil zaslisanje o slučaju odpuščenih železničarjev.

Frank Meglič, član društva 95 SNPJ, se je moral podvreči težki operaciji na ledvicah, katero pa je srečno preстал v kliniki bratov Mayo, Rochester, Minn. Zeleti je, da hitro okreva. — Dve poroki v tukajšnji naselbini: Joseph Plankar in Mildred Kohler, Adolf Senica in Mary Marola. Obilo sreče!

ZATIRANJE OSTANKOV ŽIDOVSTVA V NEMČIJI

Masne evikcije židov na Dunaju

ROOSEVELT TARČA NAPADOV

Berlin, 21. nov. — Nacijska Nemčija je razširila kampanjo, da uniči zadnje ostanke židovstva v narodnem življenju. Bogati židje v Nurembergu so morali prepisati devetdeset odstotkov svojega imetja Nemški delavski fronti in potem so dobili ukaz, da morajo izginiti iz mesta v prihodnjih treh mesecih.

Na Dunaju so v teku masne evikcije židov. Protizidovska gornja se je postrila tudi v Berlinu in drugih mestih. Nekatere protestantske cerkve v različnih krajih Nemčije so bile instruirane, naj izločijo besedo "Jehova" in vsa imena židovskih prerokov iz biblije. Nacijske avtoritete so izjavile, "da noben nemški učitelj ne more zainteresirati nemških otrok v židovske psalme in biblijo, kjer je opisana zgodovina židov."

Podatki, ki so jih zbrali zunanji diplomatje v Berlinu, kažejo, da so naciji umorili veliko število prominentnih židov, odkar je neki poljski žid ustrelil Ernsta von Ratha, tajnika nemškega poslanika v Parizu. Hitlerjeva vlada je naložila denarni kazni v vsoti \$400,000,000 židom za umor diplomata. Na kakšen način bo izterjala to vsoto od židov, še ni bilo pojasnjeno. Tajna nacijska policija vodi preiskavo v hišah tujecev, katere je osumila, da so sprajeli žide pod streho. Veliko število židov je policija v zadnjih dneh aretirala v Berlinu in drugih nemških mestih.

Nacijski tisk je obnovil napade na predsednika Roosevelta. List Boersenzetung mu očita, da se je proglasil za zaščitnika židov in hoče vedeti, zakaj je on mirno gledal na požiganje cerkva v Španiji. "To ne zanima gospoda Roosevelta," piše list. "Ostaj je hladen, kar je nadaljnji dokaz, da se je postavil za vodjo protinemškega gibanja, čeprav naglašja, da je branitelj justice in človečnosti."

Fašistične operacije ob Segri

Eksplozija uničila špansko municijsko tovarno

Hendaya, Francija, 21. nov. — General Franco je poslal nadaljnje čete na fronto ob reki Segri, da zlomi lojalistično obrambno črto, katero so španski miličniki formirali po uspešni protiofenzivi pred dvema tednoma. Poleg vojaštva prihajajo na to fronto tanki in bojna letala, da podprejo prihajajočo fašistično ofenzivo.

Lojalisti ogražajo fašistične komunikacijske zveze med Lerido in Frago, mestoma v južni Kataloniji. S svojih utrjenih pozicij so španske čete uspešno odbijale naskoke sovražnika v zadnjih štirih mesecih.

Perpignan, Francija, 21. nov. — Okrog 300 delavcev je izgubilo življenje v požaru in eksploziji, ki je razdejala špansko municijsko tovarno v Barceloni, veliko število pa je bilo ranjenih. Eksplozija je povzročila bomba, ki je padla na tla in je ogenj zajel tovarno. Veliko število delavcev se je zadržalo.

Poljski terorizem v Ruteniji

Cehi kažejo na intrige Poljakov in Madžarov

Praga, 21. nov. — Češki listi so obdolžili poljsko vlado, da pošilja oborožene teroriste v Rutenijo (Podkarpatsko Rusijo), da tam podžigajo izgrede in naalija. Teroristi prihajajo v to provinco v avtomobilih in nekateri voditelji teroristov so poljski vojaški častniki.

Neki poljski terorist je bil večeraj ubit v spopadu s češko obmejno stražo v trgu Nizny Verek. Uradno poročilo se glasi, da so poljski in madžarski teroristi ubili šest ljudi v obmejnih spopadih.

"Budimpešta in Varšava še vedno sanjata o skupni meji," pišejo češki listi. "Taka meja bi prišla z ogrsko okupacijo Rutenije."

Druga poročila pravijo, da je Nemčija nejevoljna, ker Poljaki in Madžari izvajajo izgrede v Ruteniji.

Dies nastopil proti komunistom

Washington, D. C., 21. nov. — Martin Dies, načelnik kongresnega odseka, ki preiskuje nemške aktivnosti, zahteva odslužitev vseh komunistov in njih simpatičarjev iz federalnih služb. Imenoval je Davida Sapposa, glavnega ekonoma federalnega delavskega odbora, in Paula Siftona, pomožnega administratorja meznega zakona, kot radikalca, ki pišeta in agitirata proti vladi, čeprav imata visoki federalni poziciji.

Škol se upri nacijskim avtoritetam

Berlin, 21. nov. — "Konkordat daje katoličanom pravico, da pošiljajo svoje otroke v katoliške šole", pravi škof Konrad von Preysing v pastirskem pismu, ki je bilo večeraj prečitano v vseh cerkvah njegove škofije. To je bil škofov odgovor nacijskim avtoritetam, ki so zahtevale od katolikov objubo, da bodo pošiljali svoje otroke v javne šole. Konkordat med Vatikanom in Nemčijo je bil podpisan l. 1933 in krije vse odnose med cerkvijo in Hitlerjevo vlado, zlasti pa vzgojo katoliške mladine.

FAŠISTIČNA PROPAGANDA V MEXIKI SE ŠIRI

Italija in Nemčija dobivata mehško olje

PORAST NEMŠKO-MEHISKE TRGOVINE

Mexico City, 21. nov. — Mehika, ki je bila vedno bolj ali manj totalitarna država, je postala v zadnjem času torišče borbe med fašisti in komunisti. Najnovejši dogodki kažejo, da imajo fašisti koristi od te borbe.

Nemški naciji imajo veliko kolonijo v Mehiki. Nemčija in Italija dobivata velike količine olja iz oljnakov angleških in ameriških kompanij, katere je mehška vlada zasegla. Trgovina sloni na izmenjavi. Nemčija in Italija, ki sta v finančnih stiskah, pošiljata Mehiki industrijske produkte v zameno za olje.

Nemška trgovina s Mehiko se je povečala dvanajst odstotkov v prvih treh mesecih tega leta. Hitlerjeva vlada troši denar za oglaševanje v mehških publikacijah. Oglašje povečuje jejo Hitlerjevo Nemčijo in njeno prijateljstvo s državami latinske Amerike. Da je nacijska propaganda uspešna, kaže porast protizidovskega sentimenta v Mehiki.

Predsednik Lazaro Cardenas dosledno izvaja program distribucije semlje v smislu načrta, katerega je njegova revolucionarna (vladna) stranka osvojila pred štirimi leti. Razdelitev zemlje med peone, da postanejo neodvisni kmetje, smatra vlada za najbolj važen socialni problem. Izvajanje programa je naletelo na velike poteškoče, kajti feudalni sistem, ki je bil postavljen pred štirimi stoletji, ko je Cortez podjarmil Mehiko in so njegovi generali dobili velika posestva, še ni bil odpravljen. Domačini so bili le sužnji veleposestnikov do l. 1911. Seie v tem letu, ko je bil Porfirio Diaz predsednik Mehike, so bile uveljavljene nekatere reforme, katerih cilj je bila premostitev vrzeli med peoni in veleposestniki.

Naciji odkrili tatvine denarja

Bivši avstrijski kancelar zapleten v afero

Dunaj, 21. nov. — Nacijska policija je večeraj odkrila velike tatvine denarja in poverbe. Nadvojvoda Oton Habsburški, ki se je potegoval za avstrijski prestol, je dobival \$4000 na mesec iz državne blagajne, ko je bil Kurt Schuschnigg na krmilu avstrijske vlade. Oton živi v izgnanstvu v Belgiji.

Druge prominentne osebe, ki so prejemale denar od Schuschniggove vlade, so grof Richard Kalergi, predsednik Vseevropske unije; Benjamin Schier, upravitelj državnega sklada; Edward Ludwig, bivši načelnik publikacijskega departmanta, in Wilhelm Klasterky, tajnik bivšega predsednika avstrijske republike Wilhelma Miklasa.

Grof Kalergi je pobegnil iz Nemčije, toda vsi drugi, ki jih policija omenja v obtožnici, so bili aretirani v zadnjem marcu, ko je Hitlerjeva armada okupirala Avstrijo.

PROSVETA - THE ENLIGHTENMENT
 GLAVILO IN LISTNINA SLOVENSKE NARODNE
 POMOŽNE JEDNOTE
 Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena (seven Chicago) in Kanada
 \$4.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago
 in Ohio \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo
 \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
 and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year,
 foreign countries \$9.00 per year.

Cene tiskov in druzav...
 Advertising rates on agreement—Manuscripts of communi-
 cations and illustrated articles will not be returned. Other
 manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
 to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
 envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom
PROSVETA
 2657-52 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
 MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

"Pins and Needles"
 Detroit, Mich. — Mnogo se je že pisalo o tej muzikalni satiri, ki jo proizvaja širok dežele znani delavski oder International Ladies' Garment Workers unije. Prošli teden je ta skupina gostovala v gledališču Cass v Detroitu. Ker sem že sam strgal precej prepeljav na odru, mi ni dala šilca, da bi si te predstave ne ogledal — in mi ni žal, kajti dobil sem "money's worth", kljub temu, da sem bil primoran vzeti najdražjo vstopnico, ker je bila hiša razprodana.

"Zaponke in šivanke" je delavska muzikalna satira, sestavljena iz 19 slik ali prizorov, katerih vsaka je celota zase z lastnimi motivi, vse skupaj pa predstavljajo krasno panoramo slik iz delavskega in splošnega življenja v obliki, ki je prijetna za oči in ušesa. Poleg tega pa ta predstava neumiljeno bica fašizem, ofrakane mirovne apostole, krivični ekonomski red in proti-unijsko gonjo. Pri vsem tem pa to ni nikakuhuhoparna in filozofska reč, kakršnih smo vajeni na delavskih odrih, pač pa živahna in poskočna satira, polna zdravega humorja. "Pins and Needles" je umetniško dovršena produkcija, bodisi v muzikalnem, pevskem ali dramskem ozirju.

Na mene so napravile največji vtis točke: 3. Mussolinijev hand-icap, v kateri se smešijo porodne nagrade v Italiji; 5. Odkritje fašističnega spomenika ob spremljevanju baleta; 6. Stoprocentni amerikanizem; 8. Nede-lja v parku; 10. Ekonomija; 11. Možje v kvišku; 12. V piketni lini-ji; 15. Ena velika unija za dva; 17. Štirje mirovni angeli. V tem prizoru nastopijo Mussolini, Hitler, Mikado in Chamberlain. Na koncu prizora pobljejo drug drugega. Le škoda, da ni bilo še Daladierja. 19. Mi komaj začne- njamo... je zaključna skica, polna upanja v bodočnost.

Ta predstava žanje po vseh mestih ogromni uspeh. V New Yorku je bila uprizorjena nad dvestokrat. Broadwayski interesi so ponujali zanjo veliko vsoto, kljub temu, da ima vseskozi delavske tendence. V njej nastopajo izključno člani unije IL-GW, in priznati se jim mora, da se lahko kosajo z vsako profesio-nalno skupino. Ako se ta sku-pina ustavi v vašem mestu, vam toplo priporočam, da si to pred-stavo ogledate, za kar vam ne bo žal.

Ker sem že pri drami, nazna- njam detroitski javnosti, da uprizori Slovenski delavski dom, s sodelovanjem kluba 115 JSZ, enkrat v januarju 1939 glasovi-to komedijo v treh dejanjih "Venera". Humor v tej komediji je neprekosljiv. Vlog vsebuje samo sedem, toda jih bodo imeli v ro-kah najboljši detroitski diletant-je. Zatorej pozor!

Klub 115 JSZ vas vabi, da se udeležite plesne veselice ali ve-čerinke, ki se vrši dne 17. decem-bra v Slov. delavskem domu na Livernois Ave. Na klubovih priredbah je bilo še vedno za-bavno in tudi sedaj obeta biti tako. Vstopnina bo 25c, pri tem je všteta tudi nagrada za \$5 v

gotovini. Klub je že izvršil mno-go agitacijskega dela za delav-sko stvar in ga bo še izvršil, to-da zato potrebuje denarna sred-stva in vašo pomoč. Pridite na našo večerinko vsi zavedni del-avci, brez ozira na taktična vprašanja.

Frank Cesen 518.

Koncert soc. Zarje
 Cleveland, O. — Na zahvalni dan, dne 24. novembra, bo dan socialistične Zarje, ki bo podala na odru Narodnega doma na St. Clair Ave. opereto "Slamnatii vdovec", kakor tudi razne druge zanimive pevske točke. Kon-cert bo gotovo zelo zanimiv, kot je vsako leto, zato je pričakova-ti velike udeležbe. Ta zbor vrši svoje kulturno delo na polju slovenske delavske pesmi v A-meriki že mnogo let in zasluži upoštevanja našega ljudstva.

Na prireditvi bo govoril tudi Etbih Kristan, urednik Cankar-jevega glasnika. O podrobnosti programa ne bom poročal, ker so to storili že drugi pred menoj.

Prvega in drugega decembra pa bo predaval v Clevelandu Frank Zaitz, predsednik nad-zornega odbora SNPJ. Zaitz je zanimiv govornik in prav tako bo zanimiv predmet, o katerem bo govoril.

Na 11. decembra pa bo Cankarjeva ustanova imela prire-ditev v spomin 20-letnice Cankarjeve smrti. Igrali bomo Cankarjevo komedijo "Za narodov blagor". Ta komedija še ni bila nikoli igrana v Cleve-landu. V njej nastopijo sami najboljši clevelandski igralci. Naj navedem njih imena: Kri-stan, Grill, Skuk, Komar, Ka-ferle, Terbižan, Epich, Slejko, miss Jeraj (Slaby), miss Marn, Mrs. Poljšak, miss Turkman in drugi.

Milan Medvešek.

S pota
 Ta mesec — november — je 20 let, odkar je influenza ne-usmiljeno kosila ljudi, naše in druge. Vse grozote onih dni so mi živo ostale v spominu. Naha-jal sem se na divnem zapadu, v globokih soteskah Skalnatoga gorovja, ki je polno naravnega bogastva — premoga, bakra, zla-ta, srebra itd. — ko je divjala smrt s svojo koso. Ljudje so pa-dali ko muhe; danes zdrav, v par dneh že v večnem počitku pod zemljo.

Bilo je v začetku novembra, ko sem prišel v Helper, Utah. Helper je središče mnogih ru-darskih naselbin. Neki večer sem kupčeval v Standardvillu. Drugo jutro mi sporoči kompanijski zvezdonosca, da ne smem več obiskovati rojakov po hišah. Tu-di gospodinja, pri kateri sem za-časno stanoval, mi pravi, ko hitro grem k sosedu, ne bom več pri njih stanoval. Tam da je več bolnikov, večeraj pa so enega od-peljali mrtvega v Helper, kjer je nekakšno okrajno pokopališče. Nekaj dni sploh niso hoteli voz-nih listkov prodajati in je bilo vse v zastoju. Ljudje so nosili nekakšne bele maske, kar je ba-

je pomagalo, da se niso tako hit-ro nalezili influence ali "flu", kot smo ji na kratko rekli.

Ko je gospodinja odšla na po-što, mi je izročila malega otroka v varstvo. Pestoval sem ga in gledal doli, kjer je imela hišico vdova Franca S. Imela je par o-trok in se kot pridna perica bor-no preživljala. Prala je raznim strankam. Kar nekam prestra-šil sem se, ker ni bilo dima iz malega dimnika njene barake. Ko je mali Janeček zaspal v mo-jem naročju, sem ga položil na posteljo in šel pogledat, kaj je s Franco.

Ko odprem vrata, jo zagle-dam na postelji s čudno, zarip-ljeno glavo. Točila je, da ne mo-re vstati. Tolažil sem jo, ako me ne zapodijo iz kempe, ji vse pre-skrbim. Pridem ji zakuriti peč in opraviim drugo delo. Poleg nje sta patetično modrovala njena otročička: Mama, mama, ti že midva postreževa. Pustil sem jih in odšel nazaj.

Ko sem se vračal, sem bil v strahu, da me ni videla gospo-dinja. Zopet vzamem v naročje malega Janečka. Kmalu pa potr-ka nekdo na vrata in mi nazna-ni, da moram takoj odotd. v Hel-per. Pravi, da me avtomobil že čaka. Rekel sem, da moram po-čakati gospodinje, ki mi je dala v varstvo otroka. Ko se je vrni-la, sem se odpeljal v Helper in tam čakal — mrtvih...

Kmalu so iz Standardvillu pri-peljali mladega rojaka. Vsi v dotični družini so zboleli, le go-spodinja ne. Ko je ta rojak zbo-lel, je v vročinski omotici vstal iz postelje in se prehladil. Protli večeru so ga že pripeljali v — rakvi. Položili smo ga takoj v hladni grob. (Takrat so mrtveca takoj pokopali, tudi ob večerih.) Oni večer je luna obsevala na-pvične skale soteske in metala sence na pokopališče. Zvezde so migljale ko lučke na nebu, jaz pa sem opazoval rojake in roja-kinje in premišljeval. Slonel sem na nekem nagrobnem spomeniku z japonskim napisom. Zamislil sem se v domovilo, kjer smo bili rojeni, in v našo usodo. Sedaj nas polagajo v hladno zemljo tu-kaj, daleč od rodne grude... Ta tovariš in moj znanec, ki so ga pravkar zakopali. Pred nekaj dnevi je bil še vesel. Nameraval se je podati v domovino in je ve-selo kupal od mene, češ, to bo za ženo, to za hčerko Miciho. In zdaj ga polagamo v hladno zem-ljo poleg Japonca...

Takoj drugi dan sem šel po-izvedovat za oskrbnika pokopali-šča in kupil košček zemlje za osem grobov z namenom, da po-kopljemo skupaj rojake, ki u-mrejo za "flu". Naj bodo Slo-venci vsaj po smrti skupaj... Potem so se še nekateri skupaj zbrali, kupili še nekaj zemlje in smo skupno pokopavali.

Kmalu za tem so pripeljali čla-na neke organizacije, h kateri tudi sam spadam. Dotično zem-ljo na pokopališču sem prepisal dvema tamkajšnjima društvoma za naše grobove. O smrti pokoj-nika sem brzojavil v Leadville, Colo., kjer je pokojnik imel dva brata in eno sestro. Nervozen kot sem bil, sem čakal odgovora. Prišel je pozno zvečer z navodi-lom, naj ukrenem vse potrebno za pogreb, ker tam da je vse bol-no. Ker v Helperju ni bilo po-grebnišča, sem se odpeljal v Price, Utah. Poiskal sem tudi svojega samotnega brata. Do-bil sem ga mrtvega. Ko se je vrnil z dela, se niti umiti ni mo-

Daniel W. Tracy, predsednik bratovščine električarjev.

gel. Smrt ga je prej doletela. Preskrbel sem vse za pogreb.

In tako so se dnevi vrstili — zden, dva pogreba dnevno. In dobri ljudje v Helperju, kolikor cvetlice so še imeli na vrtovih, so mi jih darovali za okrašenje gro-bov. Tako sem napravil in ple-tel nagrobne vence z neko ute-ho. Rad namreč imam cvetlice že od otroških let. Spominjam se, ko sem kot še prav majhen de-ček s pretirano hlačnico nekoč opazoval procesijo s šopkom v roki. Ob strani se tudi jaz pri-družim očetu, ki me je vzel s se-boj. Takrat sem bil prvič v cerk-vi, s šopkom v roki. In tako sem tudi ves čas te epidemije pred 20 leti v Helperju pletel na-grobne vence. Nekako od 1. do 11. novembra je bilo deset po-grebov naših rojakov. Najbolj žalosten je bil zame enajsti po-greb, pogreb vdove France iz Standardvillu. Nihče ji ni pra-vočasno pomagal. Ko je prišel zdravnik, je bila njena glava po-krita z nojem, ona pa mrtva. Njena dva otroka so odnesli proč, njo pa k pogrebnišku v Price.

Zbrali smo skupaj za njeno rakev in pogreb. Položili smo jo v zaboj, v katerem je bila rakev. Ko je neka rojakinja za-htevala, naj odpremo zaboj, da jo še enkrat vidi, je pogrebnik to zabranil, češ, da radi zdravstvenega stanja sedaj tega ne dovoljujejo. Pri oskrbovanju po-grebov sta mi mnogo pomagala dva dobra pečlarja iz Castle Ga-ta. Ker sta bila denarno dobro podkovanata, sta za časa "flu" vzela počitnice in se preselila v Helper, kjer sta mnogim jame izkopala. To delo sta prav rada opravljala. Žal, da je pozneje o-ba ubilo v neki rudniški raz-strelbi.

Oni dan, ko smo pokopavali vdovo Franco, je bilo vse divje. Bilo je ravno na dan premirja, 11. novembra 1918. Ko smo jo peljali v zaboj, na katerem sem bil napravil križ iz cvetlic, so ljudje mislili, da se "hecamo". Smatrali so namreč, da v zaboju peljemo "nemškega kajzerja" k pogrebu. Toda, ko so izvedeli, da je bil to pogreb uboge vdove, je bilo potem sočutno pojasnje-no in popravljeno v odtodnem lo-kalnem listu v Priceju. Tamkaj-šnjemu italijanskemu duhovnu sem naročil, naj opravi verske obrede pri pogrebu France, kar je rad storil in ni zahteval no-bene plače. Na pokopališče se je pripeljal v svojem avtu, s kate-rega je piapolala italijanska za-stava. Vprašal sem ga, če ima blagoslovljeno vodo in je rekel, yes. Jaz ga pa pokličem na stran, potegnem iz žepa stekleničico in mu dam dobrega žganja. In rev. Zoneti je bil s tem jako zado-vojen. Takrat sem namreč imel v žepu vedno stekleničico. Z njo sem rad postregel tudi omenje-nima pečlarjema, kar je bilo edi-no plačilo za njuno kopanje gro-bov.

Po 11. novembru pred 20. leti sem se odpeljal proti Minne-soti, kjer to pišem. Tudi mene je pričela grabiti "flu"; kar iskre so se mi delale pred očmi. Ko se pripeljem v Eveleth, sem šel v hotel Park, si najel sobo in tam tajil svojo bolezen. V gorki so-bi sem se sam zdravil kakor sem vedel in znal. Neko noč me je pričelo še posebno tresti. Potil sem se, da je bila vsa postelja mokra. Silno me je žejalo, to-da se le s težavo privlečem do vode. Ko sem se nekoliko okrep-čal, sem šel v nižje prostore, kjer sem vzel pol galona dobre-ga brendija. Polagoma sem ga pil in čutil kot bi mi ležalo vro-

(Dajle na 3. strani.)

Tedenski odmevi

ANTON GARDEN
 Nacijski barbarizem

Zadnje dni je zopet zastrmel in se zgro- ves civilizirani svet nad popolno človeško pr-palostjo nacijskega režima v Nemčiji. Le na- večji divjaki so zmogli takih bestialnih org- izakršne počenjajo nacijski barbari nad ubog- mi ždi v Nemčiji. Zadnje njih divjanje- lahko primerja le z največjimi perverzizmi o- gijantni v zgodovini človeštva.

Namen vseh teh pogromov je čim hitreji uničenje židov, katerih je v Nemčiji men- še okrog 700.000. Vseled tega jim vsaka pr- tvega prav pride. Zadnji pogrom, ki je pri- navidezno kot posledica političnega umora- kega nemškega poslaniškega uradnika v- ža po nekem mladem poljskem židu, ni "spontani", kakor je trdil Goebbels, marveč- vse znake skrbnega planiranja. Do sponta- ga drhalskega navala lahko pride v tej ali o- državi v izoliranim kraju, toda ne po vsej d- želi. Ampak v nacijski Nemčiji je vsa "spontana" stvar skrbno inscenirana, pa n- bo pogrom ali pa manifestacija.

Nobenega dvoma ni, da je Goebbels ali k- drugi Hitlerjevih pomočnikov, ako ne sa- "firer", dal povelje za ta pogrom po vsej ve- Nemčiji in ga ustavil, kakor hitro so bile ve- traj vse trgovine, podjetja, sinagoge in tu- marskatere privatno stanovanje v razvalini- Ocenjena škoda znaša do štiri milijarde dol- jev. Koliko židov je bilo aretiranih, ne ve nih- razen nacijev, toda inozemski poročevalci j- računajo na tisoče.

Tej veliki rani so naciji prilili še zvrha- kupo grenkega žolča. Poleg tega, da so žido- ukazali, da morajo popraviti vso storjeno š- do, je do skrajnosti degenerirani režim še o- sodil ves judovski narod na gorastano nar- nostno kazen v vsoti ene milijarde mark- \$400,000,000. Kaj takega niso bili zmogli n- najbolj trinoški rimski inkvizitorji, ki so d- bili nadvlado nad "pagani".

Kaj je nacijski režim tako kmalu po "n- nakovskem miru" poglalo do te stopnje ba- barbarizma, človek lahko le ugiba. Vsekakor n- tranji položaj ne more biti preveč tolažilen- nacije. Da režim bolj in bolj izgublja na vs- pu med masami, je znano. Izgublja med d- lavstvom in med srednjim slojem, med mali- "arijskimi" trgovci in obrtniki, katere rež- bolj in bolj proletarizira.

Prav te dni sem čital zelo informativno b- šuro — Podzemski boj v Nemčiji (Und- ground Struggle in Germany), ki je nedav- izšla v založbi Lige za industrijsko demok- cijo in katero je spisala soproga nekega n- nacijskega revolucionarja. V tej brošuri je o- di poglavje "News from Nowhere" — naj- vejša tajna poročila iz raznih krajev Nemč- Več teh izčrpkov se nanaša na reagiranje n- škkih delavcev in srednjega sloja na Hitlerje- okupacijo Avstrije — na poznejše dogodke- zvezi s Čehoslovakijo, ki so morali nemške ž- ce še globlje pretresti, se poročila ne nanaš- Naj v zvezi z okupacijo Avstrije navedem s- mo dve sličici iz teh poročil.

Vsa Nemčija je pričakovala, da se bo nek- strašnega zgodilo, ko bodo nemške čete vko- kale v Avstrijo. Pričakovala je vojne. Ki- ni iz Pariza in Londona prišlo nič drugega- par protestov, se je Nemčija globoko oddah- la. Toda, ko je režim odredil dan prazno- nja velike zmage, se v nekem mestu na ne- hiši, v kateri je stanovalo 12 družin sred- ga sloja, ni prikazala niti ena nacijska zastav- kar je bilo direktno proti nacijski odredbi. N- ki pek pa je rekel, ko je bil vprašan, kje in- nacijsko zastavo, da je nima in si je tudi- bo nabavil, "ker bo vse te proklete stvari km- lu konec."

Druga slika je iz nekega rudarskega rev- ja. "Bilo je na dan, ko so nacijske čete oku- rale Avstrijo. Pri omenjenem rovu so ruda- ji prišli ravno z dela in stali v kopalnici v d- gi liniji, da pridejo na vrsto in se umijejo. zvočnika je donel nacijski glas in v imenu H- lerja pozival vse prebivalstvo, naj praznuje- veliko nacijsko zmago. Poročilo pravi, da- bilo med stotinami rudarjev v kopalnici n- enega glasu, ki bi pozdravil to zmago, pač- so vsi sprejeli to novice na znanje pobede- glav, upognjenih hrbtov in topo gledali v H- Hitlerjeva zmaga je bila zanje poraz.

(Slike na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 22. novembra 1918)

Domače vesti. Eksekutiva JRZ je objav- poziv za nabiranje podpisov na peticiji, ki o- pošlje predsedniku Wilsonu in na mirovno ko- ferenco glede samoodločevanja primorskih d- goslovanov.

Delavske vesti. Voditelji delavskih unij- v strahu za visoke mezde, ki so bile izvojeva- med vojno.

Po svetovni vojni. V Londonu in Parizu- zavladal silen strah pred naraščajočim boljš- viškim gibanjem v Nemčiji in Avstriji. Fra- coski nacionalisti zahtevajo poostreite pogor- premirja za Nemčijo.

Sovjetska Rusija. Aleksander Kolčak, b- admiral ruske bojne mornarice na vzhodu, j- svojimi četami strmoglavil začasno sovjetsko- vlado v Omsku v vzhodni Sibiriji.

Obsojamo nasilje napram komurkoli!

Stališče Prosvete je bilo že od vsega začet- ka, da je odločno obsojala vsako nasilje, vsak- ter in vsako načrtno uničevanje človeškega življenja za dosego kakršnegakoli cilja.

Naš osnovni princip svobodne misli in so- cialne pravičnosti je dosledno bil in ostane, da- cilj ne sme nikdar posvečevati sredstev — da- cilj, če je še tako lep, propade, ako se posluži- barbarških sredstev, da barbarška sredstva ne- vodijo človeštva navzgor v višjo civilizacijo, temveč ga vodijo navzdol v barbarizem in di- vjaštvo, to je v popolno človeško propalost.

Na podlagi tega principa smo vedno in od- ločno bili proti smrtni kazni, proti anarhistič- ni in vsaki drugi politični filozofiji, ki odobra- va atentate ali umore posameznih oseb, proti vsakemu telesnemu mučenju in persekucijam ljudi ter proti vsaki direktni ali oboroženi- agresivni akciji v kakršnekoli namene.

Naše bojnevo sredstvo je dosledno bilo, je še- danes in ostane — izobrazba. Svobodna, ma- sna in racionalna izobrazba! Človeški človek- se bori z razumom! Razum je edino sredstvo, ki- dviga človeka nad divjaka in barbara — nad- živalekega, zverskega človeka! Razum je edi- ni, ki razlikuje človeškega človeka od zverske- ga človeka! Če razum ne prinese človeštva svob- ode in socialne pravičnosti — mu tega ne- prinese nobeno barbaršk orožje, katero človeka- podivja in pozverji, da potem sploh nima več- pojma o kakšni svobodi, pravici in demo- kraciji! — — —

Ob tem našem trdnem principu smo se pa- vedno zavedali in še danes se zavedamo, da je- "state of mind" štirih petin človeštva še vedno- na stopnji človeške zveri — da je vsaka vlada- zlohotna ali dobrohotno nasilje in da se fun- damentalni obračuni med posamezniki in ko- lektivni še vedno najraje vrše v znamenju fizi- sne sile. Iz tega razloga nismo nikdar verjeli in- še danes ne verujemo v oni idealni pasivizem, ki se izraža v ediktu: "Če te kdo udari po de- nem licu, vtakni roke v žep in nastavi mu še- levo lice." V praksi to pomeni, da se odpoveš- razumu, odpoveš življenju in greš prostovoljno- v smrt... Razen idiotskih fanatikov in fatali- stov se nihče ne drži tega — tudi oni, ki so to- prvi zapisali, se niso držali svojega nauka, temveč so na udarec s pestjo odgovorili z me- čem.

Skratka: razum, ki hoče živeti in delati, se- mora braniti! Ampak tudi obramba mora- biti do skrajnosti človeška. Če me kdo napade- z orožjem, ne smem misliti, da ga ubijem, tem- več moram računati le s tem, kako mu hitro- izbijem orožje iz roke. Nešteti fizični napadi- so se že izjalovili ob prisotnosti razuma. Or- ganizirani napadi v obliki vojne, naj bodo še- tako silni, so lahko odbiti ne toliko s silo kolikor- s pomočjo razumnosti ali znanja. Vsaka člo- večanska vlada bi morala poskrbeti, da si čim- prej nabavi obrambna sredstva, s katerimi bo- lahko ne le reducirala prelivanje krvi na mi- nimum, temveč tudi dokazala človeškim zverem, da- je v zlorabi moderne tehniške znanosti za- sadistično pokončevanje ljudi in človeškega- napredka zapisan lastni konec teh zveri.

Mi obsojamo fizične napade in podpiramo- obrambo napadenih ljudi ne glede na to, da so- morda napadeni ljudje z nami v idejnem kon- fliktu. V napadenem človeku je treba najprej- videti človeka, ki trpi krivico. Kapitalistične- ekonomske dogme so nam zoperne, komuni- stične dogme so nam zoperne, fašistične dogme- so nam zoperne, verske dogme in institucije so- nam zoperne — kljub temu obsojamo vsako fi- zično teroriziranje, telesno mučenje in pobija- nje kapitalistov, komunistov, fašistov, katoli- čanov ali kogarkoli.

Marsikdo na našem mestu bi bil danes v- zadregi vpričo krivice, ki se godi židom in ka- tolikom v Nemčiji! Ne mi! Mi vidimo v pri- zadetih židih in katolikih najprvo ljudi, ki ču- tijo krivico prav tako kot bi jo čutili mi na- njihovem mestu, zato pa odločno obsojamo- vsako brutalno nasilje nad njimi.

Rekli smo in ponavljamo: nasilje ni še ni- kdar dvignilo človeštva. Če znanstvena izo- brazba v okviru svobodne misli ne dvigne člo- veštva na višjo stopnjo civilizacije na stopnjo- socialne pravičnosti in kompletne demokracije- — ga ne dvigne nobena druga stvar.

Mnošica ogleduje nove avtomobile na razstavi v New Yorku.

VOLTAIRE:

Kandid ali optimizem

POSLOVENIL OTON KUPANČIČ
UVOD NAPIŠAL STANKO LEBEN

"Ali ste uverjeni," je rekel Kandid, "da so se ljudje od nekdaj med seboj klali, kakor delajo dandanes? Da so bili od nekdaj lažnivci, zvintorepci, zavratneži, nevhvaležniki, razbojniki, slabiči, veterinjaki, strahopetci, zavidežni, požeruhi, pijanci, skopuhi, slavohlepneži, krvoloki, obrekovalci, razvratniki, fanatiki, lice-merci in bedaki?"

"Ali ste uverjeni," je rekel Martin, "da so skobci od nekdaj žrli golobe, kadar so jih zalezli?"

"Seveda, o tem ni dvoma", je rekel Kandid. "No, torej," je rekel Martin, "če so imeli skobci vedno enako čud, zakaj hočete, da bi bili ljudje svojo spremenili?"

"O", je rekel Kandid, "to je pač velika razlika; zakaj svobodna volja..."

Med takim umovanjem so dospeli v Bordeaux.

XXII.

Kaj se je pripetilo Kandidu in Martinu na Francoskem

Kandid se je ustavljal v Bordeauxu samo toliko časa, da je prodal nekaj eldoradskih kremenov ter si omislil, zložno kočijo na dva sedeža; zakaj brez svojega filozofa Martina ni mogel več prebiti: samo to mu je zelo hudo delo, da se mora ločiti od svoje ovce, katero je izročil bordeauxski akademiji znanosti, ki je razpisala za to leto nagrado o vprašanju, zakaj ima ta ovca rdečo volno; nagrado so priznali nekemu učenjaku s severa, ki je dokazal — A plus B manj C deljeno z Z, da ovca mora biti rdeča in poginuti za ovejimi kozami.

Vsi popotniki pa, na katere je Kandid spotoma po krahmah naletel, so mu govorili: "V Parizu gremo." Ta splošna gorečnost mu je naposled obudila željo, da bi si še on ogledal to prestolnico; to ni bilo na poti v Benetke posebno od rok.

Stopil je v Pariz skozi predmestje Saint-Marceau in zdelo se mu je, kakor da je v najbolj zanikrni vestfalski vasi.

Komaj je prišel Kandid v svoje prenočevališče, že se ga je lotila lahka bolezen, posledica prejšnjih naporov; ker je imel na prstu velik demant, in ker so zapazili v njegovi kočiji čudovito težko skrinjico, je imel takoj poleg sebe dva zdravnika, ki jih ni klical, nekaj prearčnih prijateljev, ki so se ga zvesto držali, in dve nuni, ki sta mu kuhali juho. Martin je govoril: "Spominjam se, da sem bil na svojem prvem potovanju tudi v Parizu bolan; a bil sem velik siromak in tako nisem imel ne prijateljev, ne nun, ne zdravnikov in sem ozdravel."

A s pomočjo zdravnikov in pogostega puščanja se je Kandidu bolezen resno poslabšala. Prišel je duhovnik tistega okraja in ga je ves sladak prosil, naj mu izroči menico, plačljivo lastniku na onem svetu. Kandid je to kratko in malo odklonil; nune so mu dopovedovale, da je to nova moda. Kandid je odgovoril, da se ne obrača po modi; Martin je hotel vreči duhovnika skozi okno; duhovnik se je zarotil, da Kandida še pokopali ne bodo. Martin se je zarotil, da bo on pokopal duhovnika, ako ga ne neha nadlegovati. Preprič se je hudo razvnel, Martin ga je prijel za rame in ga nemilo poglal; iz tega velik škandal s tožbo po vrhu.

Kandidu je odleglo, med okrevanjem je hodila k njemu na večerje zelo odlična družba. Igrali so visoke igre; Kandidu se je zelo čudno zdelo, da ne dobi nikoli nobenega asa, Martinu pa nič.

Med tistimi, ki so zastopali v njegovi hiši Pariz, je bil tudi majhen perigorski abbe, eden tistih ljudi, ki so vedno na nogah, kakor na škripcih, vedno uslužni, drzni, priliznjeni, jeguljasti, ki preže na tujce ter jih prestrazujejo, jim razlagajo škandalozne mestne dogodke, in jim vsiljujejo zabave po vsaki ceni. Ta je peljal Kandida in Martina najprej v gledališče: igrali so baš novo tragedijo: Kandid je sedel med par krasnomic; kar ga pa ni oviralo, da se ne bi bil ob prizorih, ki so bili izvrstno igrani, jokati. Eden teh bistrovcev mu je rekel v premoru med dvema dejanjema:

"Nimate prav, da jokate, ta igralka je zelo slaba; igravec, ki je nastopil z njo, je še slabši; delo samo je še slabše od igralcev; avtor ne zna niti ene arabske besede in vendar se de-"

nje godi v Arabiji; in kar je še huje, ta človek sam ne veruje v prirojene ideje: jutri vam prinesem dvajset brošur zoper njega."

"Gospod, koliko gledaliških iger imate v Franciji?" je vprašal Kandid abbeja; ta mu je odgovoril: "Pet ali šesttisoč." — "To je mnogo," je menil Kandid; "koliko jih je med njimi dobrih?" — "Petnajst, šestnajst," je bil odgovor. — "To je mnogo," je menil Martin.

Kandida je jako zadovoljila igralka z vloge kraljice Elizabete v neki precej plitki tragediji, ki jo včasih vprizore. "Ta igralka," je rekel Martinu, "mi je jako všeč; nekoliko je podobna gospodični Kunigundi; prav rad bi jo pozdravil." Perigorski abbe se je ponudil, da ga uvede pri nji. Kandid, ki je bil vzgojen v Nemčiji, je vprašal, kakšna je etiketa, kako se vedejo na Francoskem proti angleškim kraljicam. "To pa, kakor je," je razlagal abbe; "v provinci jih vodijo v krčme; v Parizu jih časte, dokler so lepe, po smrti pa jih mečejo na mrhovišče." — "Kraljice na mrhovišče!" se je začudil Kandid. — "Resnično," je rekel Martin; "gospod abbe ima prav: bil sem v Parizu, ko se je gospodična Monimova, kakor pravimo, preselila na boljši svet; odrekli so ji, kar imegujejo ti ljudje časten pogreb, to se pravi čast, trohneti na zanemarjenem pokopališču skupaj z vsemi berači svojega okraja; pokopali so jo čisto na samem poleg burgundске ceste. To ji je moralo biti akrajno mučno, zakaj bila je jako plemenitega mišljenja." — "To je zelo neotesano," je menil Kandid. — "Kaj si hočete?" je rekel Martin; "to ljudstvo je že tako: predočite si vsa nasprotja, vse mogoče nesoglasnosti, našli jih boste pri vladi, pri sodišču, po cerkvah, v gledaliških igranjih tega čudnega naroda."

"Ali je res, da se v Parizu vedno smejejo?" je rekel Kandid. — "Res," je rekel abbe, "pa to je iz togote; zakaj tukaj se pritožujejo nad vsem s hrupnim krohotom; in v smehu počenjajo celo najhujše zločine." — "In kdo," je vprašal Kandid, "je tisto surovo teslo, ki mi je tolikanj ometaval giro, pri kateri sem tako plakal, in igralka, ki so mi tako ugajali?" — "To vam je malopridnež," je odgovoril abbe, "ki si služi kruh s tem, da devlje v nič vse igre in vse knjige; sovraži vsakogar, ki uspe, kakor črte evnuhi tiste, ki uživajo ljubezen; ena tistih literarnih kač, ki se rede z blatom in strupom; mazač." — "Kaj pomeni beseda mazač?" je rekel Kandid. — "Sušmar," je rekel abbe, "ki piše zmazke, Freron." (Kritik, Voltairejev nasprotnik.)

Tako so modrovali Kandid, Martin in Perigorec na stopnišču ter gledali občinstvo, ki je prihajalo mimo njih iz gledališča.

"Čprav me tako zelo vleče h gospodični Kunigundi," je rekel Kandid, "bi vendar rad večerjal z gospodično Claironovo, zakaj zdela se mi je divna."

Gospod abbe ni bil mož, da bi se bil smel približati gospodični Claironovi, ki se je kretala samo v izbrani družbi. "Za noč je povabljen," je rekel; "a čast mi bo, uvesti vas k neki odlični dami, in tam spoznate Pariz, kakor da ste že štiri leta tukaj."

Kandid, ki je bil radovedne narave, je dovolil, da ga je povedel k dami, ki je stanovala konec Saint-Honoreškega predmestja: tam je bilo vse zatopljeno v faraon; dvanaest klavirnih igralcev je držalo v rokah vsak majhen šop kvart, zavijani zapisnik svojih izgub; vladala je globoka tišina; igralcem so bila čela bleđa, bankir je imel nemiren obraz; gospodinja, ki je sedela poleg neizprosnega bankirja, je opazovala z riskimi očmi vse partije in ušesa, ki jih je vihal vsak igravec v svoje kvarte; z resno, vendar vsledno pozornostjo jih je prosila, naj jih poravnajo, brez vse jeze, ker se je bala izgubiti svoje goste. Damo so imenovali z njenim dovoljenjem markizo de Parolignac; njena petnajstletna hči je sedela med igralci ter opozarjala mater s pomežikanjem na goljufigenje teh revežev, ki so skušali popravljati krutost svoje usode. Perigorski abbe, Kandid in Martin so vstopili; nihče ni vstal, nihče jih ni pozdravil ali pogledal; vsi so bili zaverovani v svoje kvarte. — "Gospa baronica Thunder-tronkhova je bila vljudnejša," je menil Kandid.

(Dalje prihodljaj.)

Družabni večer v Budimpešti

Adorjan Bonyi

Albert in Leonija sta budimpeštanski zakonski par. S tem naj bo povedano, da bi lahko živela kjerkoli na svetu, morda celo na ledeni plošči, toda nikjer tako gosposko kakor v Budimpešti.

Nedavnega dne, bilo je proti koncu meseca, spet ni bilo nobenega solda pri hiši. Res, gospa Leonija velja sicer za gospodinjsko umetnico, ki zna celo iz kamena izbiti denar. Toda tokrat je bila njena modrost pri kraju. Albert in Leonija sta se vsedia

za mizo in sta se dolgo posvetovala. Naposled sta izračunala in ugotovila, da bi bore trideset pengov zadostovalo za poslednje dni do prvega.

— Ne preostane nič drugega — je vzdihnila gospa Leonija — nič drugega, kakor da nama pomaga Kati.

Katica je že štiri leta pri hiši. To vam je pridno dekle, ki ga morate imeti radi. Ampak Albert tókrat ni mogel razumeti, kako in zakaj naj bi bila Katica upoštevana pri zadevah, ki se tiče tridesetih pengov.

— Boš kmalu videl, ljubi moj! je rekla gospa Leonija. V tem je tudi že pozvonila in tako poklicala Katio. Katica vam je fino vzgojena gospodinjska pomočnica postavila se je v vratih, ka-

kor se spodobi in se nasmehnila svoji ljubeznivi gospe.

— Čujte, Katica, zgodilo se je nekaj groznega. Milostljivemu gospodu so v avtobusu ukradli denarnico.

Ili! Katica je prestrašeno vakriknila, gospa Leonija pa je nadaljevala:

— In jaz nujno potrebujem trideset pengov. Teh mi milostljivi gospod zdaj ne more dati.

Katica je zahtela.

— Ubogi milostljivi gospod! Milostljivi gospod Albert, ki se je tako znašel v središču pomilovanja, je poslušnil. Kaj za vraga se bo zdaj za izcimilo?

— Ljuba Katica — je nemoteno nadaljevala gospa Leonija. — vi ate štediteljva punca — Kati je pridno prikimala.

— Posodite mi torej od svojih prihrankov tistih trideset pengov.

Katica je spet zahtela.

— O, milostljiva gospa, kako hudo mi je, da to ni mogoče. V nedeljo je bil brat pri meni, Lovrenc. Rekel je, da bo kupil njivo ali kaj, pa sem mu dala ves denar.

Ko je Katica od zunaj zaprla vrata, je milostljiva gospa Leonija z nekaterimi krepkimi besedami izrekla svojo uničujočo sodbo o nepoznanem Lovrencu. Potem je obupano pogledala milostljivega gospoda soproga. Naenkrat se je zvrnila: "In vendar nama bo Katica pomagala!" Stopila je k omaricam, pogledala in zadovoljna prikimala: "Tri steklenice likerja so še tu, klopasalo! Kavoj tudi še imam in večerjaje mama poslala nekaj steklenic vina. Na knjigo vzamem jajčka, sirovo maslo, čokolado, mandlje, moko, sladkor in takšno reč. Ljubček, rešena sva."

— Tega ne razumem! — je strmel Albert.

— Ni treba. Povabim nekaj gostov, drugo se bo napravilo.

Gospa Leonija je telefonirala vse dopoldne. Opoldne je sporočila svojemu možu vsa radostna, da ji je uspelo za jutranjo nedeljo povabiti petnajst mladih parov.

— Angeljček, še vedno ne razumem tega! — je bojazljivo menil milostljivi gospod Albert.

Gospa Leonija pa se je pomilovalno smehljala.

Nedeljsko kosilo je bilo jako skromno. Gospa Leonija se je opravičila. Morala je peči in pripravljati za večer. Popoldne je Katko poslala spat. Zvečer ob devetih se je pojavila Katka imenito prespana, rožnato nadihnjena, v črni obleki in belem predpasniku. Milostljivi gospod je bila kar zelo všeč.

— Pazite, Katka, to je važno. Danes imamo posebno fine goste. Ko bo vsa družba skupaj, nosite na mizo. Potem ne smete več zapustiti sobe. Vsepovsod bodite na uslugi!

— Prav gotovo, milostljiva, je razumno pripridila Katka.

— Ko se bodo gostje poslavljali, jim pomagajte obleči plašče in vsakemu odprite vrata. Prepaj glasno recite: "Lahko noč!" ali "Pobjubljam roko!" in vsakemu gostu se prijazno nasmehnite, močno prijazno, — ali se znate prijazno smehljati?

Da, Katka se je res ljubeznivo nasmehnila.

Počasi so prihajali gostje. Ob desetih so bili zbrani. V temnem triobnem stanovanju se je dalo komaj premikati, toda prav to je bilo prijetno. Tako lepo po domače. Gostje so se brž dobro počutili.

Opolnoč je stopila gospa Leonija v predsobo. Na rdeče polirano mizico pod ogledalom, kjer se je mora vsakdo videti, je položila svoj poslednji novček, svetli novček za dva penga. Potem se je lepo prijazno vrnila v družbo. Mimogrede je povabila Katico ob stran in ji zašepetala:

— Na mizici v predsobi leži novček za dva penga. Ta denar je moj!

Gostje so se sijajno zabavali. Šele ob štirih zjutraj so se začeli poslavljati.

Ko je gospa Leonija že bila pod odejo, je pozvonila, Katica se je pokazala, bila je takisto precej zaspala.

— Milostljiva, želite zajtrk? Milostljiva gospa Leonija je samo pokukala s noskom izpod odeje.

— Ne, še ne. Povejte, Katica, ali ste zadovoljni?

In Katica se je nasmehnila tako ljubeznivo, kakor se je to noč le znala smehljati, tako ljubeznivo, kakor jo je bila naučila milostljiva gospa. Segla je v žep svojega belega predpasnika in je privlekla celo pest novčev. Milostljivi gospodje so pustili na mizici v predsobi dvaintrideset pengov.

— Dva penga sta vaša, milostljiva gospa.

Položila je novček na nočno omarico.

— No, no, le priložite še ves ostali denar! je rekla gospa Leonija. — Prvega dobite vse skupaj vrnjeno... Je res prava sreča, da je bila gospa daretljiva. Bala sem se samo, da nam kdo odnese oni poslednji novček za dva penga.

Notranjščina židovske sinagoge na Dunaju, katero so naciji razdejali v protizidovskih izgrehjih.

Problem vzgoje

Človek ni ustvarjen, da bi mogel živeti sam, izven brez človeške družbe... kot nekaj individualium, — saj je vse, kar tvori njegovo bistvo: možnost mišljenja, govorjenja, stvarjanja nastalo le in s pomočjo družbe. Da, celo to smemo trditi, da bi človek, kakršen je danes, brez človeške družbe propadel, da brez človeške družbe sploh eksistirati ne bi mogel. Postal bi izrodek, izgubil bi svoje človeške lastnosti in se poživil. In tudi, če si zamislimo človeka, ki živi brez in izven družbe, brez vsake zveze s sebi podobnimi bitji, torej človeka, ki organov, danih mu izključno le za življenje v družbi, sploh ne potrebuje... bitje, ki so mu za njegovo puščavniško življenje neobhodno potrebni drugačni in drugi organi, — tako bitje ne more biti človek, tako bitje je žival — in po vseh znakih ter okolnostih sodeč najbrž žival — roparica, ... zver. Če in kadar govorimo o človeku, mislimo pri tem vedno tudi na človeško družbo in kjerkoli naletimo danes na posameznika ali na sledove minulega življenja, ki ga v kateremkoli smislu imenujemo človeškega, je to družbeno življenje.

Če torej more človek obstajati le v družbi, je s tem določeno tudi njegovo bistvo... in če govorimo o sposobnostih posameznika, potem morejo biti te sposobnosti le sposobnosti dobljene v družbi. Vsak posameznik ni nič drugega kakor prehodna točka družbenih sil. To velja prav tako za njegovo telesno obliko, ki je nastala in se izoblikovala v takšno, kakršna je, samo zaradi sožitja z bitji, ki so mu podobna, — kot za njegovo duševno kakovost, katere zvezo z življenjem minulih, da, celo najoddaljenjših rodov, nam počasi odkriva psihologija.

Zaradi te podedovane lastnosti pa človek še ni zmožen za družbo; komaj družbeno sposoben je! Lastnosti, ki jih ima, ga silijo k družbenemu življenju, — a zmožen stvarnega življenja v neki dani, stvarni družbi še ni. To zmožnost doseže šele s prilagoditvenim procesom.

Prilagoditev je potrebna v vsakem življenjskem procesu, ne samo v družbenem. Človek mora prilagoditi sebi ter svojim potrebam naravo, ki se z družbo vedno spreminja — in velja to v isti meri za člana primitivnega plemena afriških prilikavcev kot za pripadnika visokocivilizirane evropske družbe, pa najsi se družbeni odnosi in temu primerne podrobnosti prilagoditvenega procesa še tako razlikujejo.

Prilagoditev okolice, nje preoblikovanje, da bo čim bolj ustrezala človeškim potrebam, pri katerem ne gre le za ustvarjanje, pripravo ter razdelitev materialnih dobrin, marveč tudi za ureditev človeških odnosov, imenujemo kulturo. Prilagoditev ljudi družbeni okolici pa imenujemo vzgojo — in ločimo takoj dvoje: prilagoditev posameznika, torej samovzgojo ali

Problem vzgoje

notranjo vzgojo—in vpliv okolice nanj, to je zunanjo vzgojo.

Gotovo je, da teh dveh vzgoj, samovzgoje in zunanje vzgoje praktično ne moremo ločiti. Samovzgoja ne nastopi nikdar popolnoma spontano, marveč navadno kot reakcija na neki zunanji vpliv, — zunanja vzgoja pa je mogoča, če je pričujoča in kolikor je pričujoča ta pripravljeno reagiranje. Če manjka zunanji vpliv — na primer pri odpovedi telesnih ali duševnih organov (idijotstvo) — je vzgoja prav tako nemogoča, kot v primeru, kjer naletimo na neodgovarjajoče, boljše povedano: za reakcijo nepripravno bitje, — na primer, da razkazujemo Bušmanu ali avstralskemu črncu evropsko velemesto. Težave nastanejo že pri vsaki "presaditvi" v neko posebno tujo družbeno skupino. Vedno pa — pri samovzgoji kot pri zunanji vzgoji, na katero mislimo navadno le, kadar govorimo zgolj o vzgoji, — gre za družbeni postopek, ... za včlanjenje posameznika v obstoječo družbo. Vzgoja je namreč funkcija družbe. Kjer je družba, je potrebna tudi vzgoja — in narobe: nobena družba ne more nastati ali obstajati brez družbe, ... brez včlanjenja in s tem prilagoditve posameznikov nase.

Napadno bi bilo misliti, da je človek samo produkt podedovane in prilagojenega. V resnici je vedno vpliv združen s protivplivom; — narava uči, da vsaki akciji sledi reakcija in da ni akcije brez reakcije ali obratno. Nobenega človeka ne more oblikovati okolica, ne da bi je sam oblikoval, — nihče ne more

biti vzgojen, ne da bi sam vzjal vzgojitelja, ... in velja prav tako za dojenčka na materinih prsih, kakor za učenca pram učitelju. Vendar govimo samo "a fortiori" o vzgoji, kadar je reakcija o vzgoji, kadar je vpliv v narčtu, vpliv pa podzavesten. Ključno temu je bistveno in ne sme pozabiti na ta značaj vsake vzgojnega postopka, ki obstaja in protivpliva... imamo vedno pred očmi tisto "vzgojanje" vzgojitelja.

Gotovo je, da se družbeno včlanjanje dogaja predvsem med mladino, ki je pač in kakor potrebnejša in sposobnejša včlanjanja nego odrasli. Vendar potrebuje tudi odrasli v obnovenih včlanjanjih ter prilagoditve, tako pri vstopu v druge družbene skupine (preselitvenje, menjanje poklica, menjanje organizacije, nova znanstva itd. kot pri počasni ali hitri spremembi, ki, kdo ve zakaj, nastane v družbi, s katero in v kateri živi. Dokaz za to so današnja gospodarske presnovne in tudi da pri rastoči starosti pojavi sposobnost vzgojanja, ... ali bi bilo nerazumljivo, da je prilagoditev napram spreminjenju gospodarskim odnosom zveza s takimi ogromnimi zaprekami?

Človek, ki ni več sposoben vzgajati, torej človek, ki se more ničumur vedno prilagoditi ni sposoben živeti. Kot popolno prenehanje fizične prilagoditve telesno smrt, — pomni prenehanje družbene eksistence. Prav ima naš ljudski pregovor: Še v starosti se je treba učiti!

Če smo končno prišli do ključka, da je človek mogoč kot družbeno bitje in da mora kot tak živeti le družbeno življenje v neprestanem procesu najrazličnejših prilagoditev, potem smo rešili vprašanje individualizma in kolektivizma nekem višjem smislu. In to gotovo zadnje spoznanje, ki trdimo v nas. Kdor hoče po posamezniku, pa najsi bo to otroci ali stari, določiti podlago, smoter in sredstva vzgoje, mora — če že noče ostati v čistem formalizmu — gledati na tega posameznika z zrelišča njegovih družbenih odnosov. Spoznal bi da je človek z vsemi svojimi lastnostmi in sposobnostmi ustvarjen za družbo in da morajo biti namen vzgoje le vzgoja človeka za družbo.

A. S. v Vzajemni Svobodi.

Ali ste že uročili Prosveto ali Mladinski list svojim prijatelju ah sorodniku domovino? To je edini do trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko poljiše svojem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vsa enaka, za člano ali družino \$2.00 za eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 za tednik, so jim to prijete k naročnin. Torej sedaj ni vroča, roč. da je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini mogoče, ki bi rad štiral list vsak dan. Član lista Prosveta je:

Za Zdrav. državo in Kanado \$2.00	Za Clairo in Chicago je.....\$1.50
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 2.50	2 tednika in..... 2.50
3 tednika in..... 2.50	3 tednika in..... 2.50
4 tednika in..... 1.50	4 tednika in..... 1.50
5 tednikov in..... ali	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$2.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Menaj Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo sakhval sam svoj list tednik, bode moral tisti član in dotična družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnistvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnistvo snižati datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

1) Ime..... Čl. družine \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripiljite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2)..... Čl. družine \$.....

3)..... Čl. družine \$.....

4)..... Čl. družine \$.....

5)..... Čl. družine \$.....

Ime..... Družina.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....